Finlands Amyloidosförening Rf

Guide
för ögonvård

Innehållsförteckning

1 Förord

2 Inledning

3 Hur syns Meretojas sjukdom i ögonen?

4 Behandlingsvägen

5 Regelbundna uppföljningsbesök som en del av egenvården

5 Vård av ögonlocken

6 Rengöring av inflammerade ögonlock

8 Vård av torra ögon

8 Behandlingar av symptom på torra ögon

9 Produkter för torra ögon

16 Att skydda ögonen från yttre irritation

15 Skydd mot bländning

16 Kirurgisk vård

17 Slutord

Förord

Denna ögonvårdsguide är avsedd att hjälpa till med behandling, egenvård och förebyggande av ögonsymptom för personer med Meretojas sjukdom och liknande ögonsjukdomar. Huvudfokus i guiden ligger på egenvård och förebyggande av symptom, men vi kommer också att kortfattat presentera andra metoder som inte är egenvård. Ögonhälsoguiden kan användas av personer med Meretojas sjukdom, andra personer med liknande symptom och hälso- och sjukvårdspersonal.

Behandlingsguiden är en del av vårt examensarbete i optometri om effekterna av Meretojas sjukdom på ögonen och deras behandling. Syftet med examensarbetet var att öka kunskapen om Meretojas sjukdom och dess effekter på ögonen. Ögonvårdsguiden har tagits fram i samarbete med Finlands Amyloidosförening. Examensarbetet och handboken kommer att publiceras under hösten 2021.

Vi vill tacka Finlands Amyloidosförening för deras samarbete!

Hanna Aaltonen
Janika Brandes
Julia Kylkilahti

Metropolia

sAMY
Suomen Amyloidoosiyhdistys ry

Inledning

Meretojas sjukdom är en ärftlig gelsoliniumamyloidos av finskt ursprung. Systemiska sjukdomar orsakar symptom på ett ganska omfattande sätt. Sjukdomen drabbar framför allt ögonen, huden och nervsystemet och ses oftast först i ögonen. Det finns inget bot eller något läkemedel mot Meretojas sjukdom, men symptomen behandlas med symptomatisk vård. Sjukdomsförloppet övervakas också genom regelbundna läkarbesök.

Denna guide fokuserar på ögonhälsa och hur man behandlar ögonsymptom. Guiden är avsedd att vara ett stöd för egenvård av ögonsymptom utöver de behandlingsanvisningar som ges av ögonläkaren. Guiden är en del av ett examensarbete som publicerades 2021 och syftet med projektet var att skapa en tydlig och universell guide för egenvård av ögonsymptom.

De källor som använts i guiden finns i examensrapporten, som publiceras hösten 2021 i Theseus-databasen.

Hur syns Meretojas sjukdom i ögonen?

Tidiga tecken på Meretojas sjukdom börjar visa sig runt tjugoårsåldern. Om du har ögonsymptom, till exempel torra ögon, vänder du dig direkt till en ögonläkare eller optometrist, som skickar dig vidare till en ögonläkare. Undersökning av ögonen visar degenerativa förändringar i hornhinnan som är typiska för Meretojas sjukdom. Efter upptäckten av avvikelser i hornhinnan kan patienterna genomgå genetiska tester för att bekräfta diagnosen. För personer med en nära släkthistoria av Meretojas sjukdom kan genetiska tester göras i förebyggande syfte.

Det finns många typiska ögonsymptom på Meretojas sjukdom, liksom symptom som påverkar ögonen. Degenerativa förändringar i hornhinnan orsakar irritation och torrhet i ögonen samt dimsyn. Brister har också konstaterats i hornhinnans sensoriska nerver, vilket kan minska hornhinnans känslighet. När hornhinnans känslighet minskar kanske du inte känner att du behöver använda ögondroppar eftersom du inte kommer att märka av den torkande känslan i ögonen. Detta kan ytterligare öka risken för torra ögon och ögoninfektioner. Faktum är att torra ögon är det vanligaste problemet, särskilt i de tidiga stadierna av sjukdomen.

Vid Meretojas sjukdom blir ögonen torra eftersom inte tillräckligt med tårvätska utsöndras utan avdunstar i alltför hög grad. Med åldern blir torrhet ett ännu större problem, eftersom ögonlocken kan hänga eller vända sig inåt eller utåt på grund av att huden blir slappare. När sjukdomen fortskrider kan det hända att ögonlocken inte längre sluter sig ordentligt. Ögonlockens uppgift är att sprida tårvätskan över hela ögats yta, och en felaktig justering innebär att detta inte sker normalt. Ett öppet ögonlock på grund av hängande ögonlock och nedsatt ögonlocksfunktion kan också leda till torrhet, eftersom tårvätskan kan avdunsta för snabbt.

Meretojas sjukdom är förknippad med en ökad risk för glaukom och katarakt (grå starr).

Behandlingsvägen

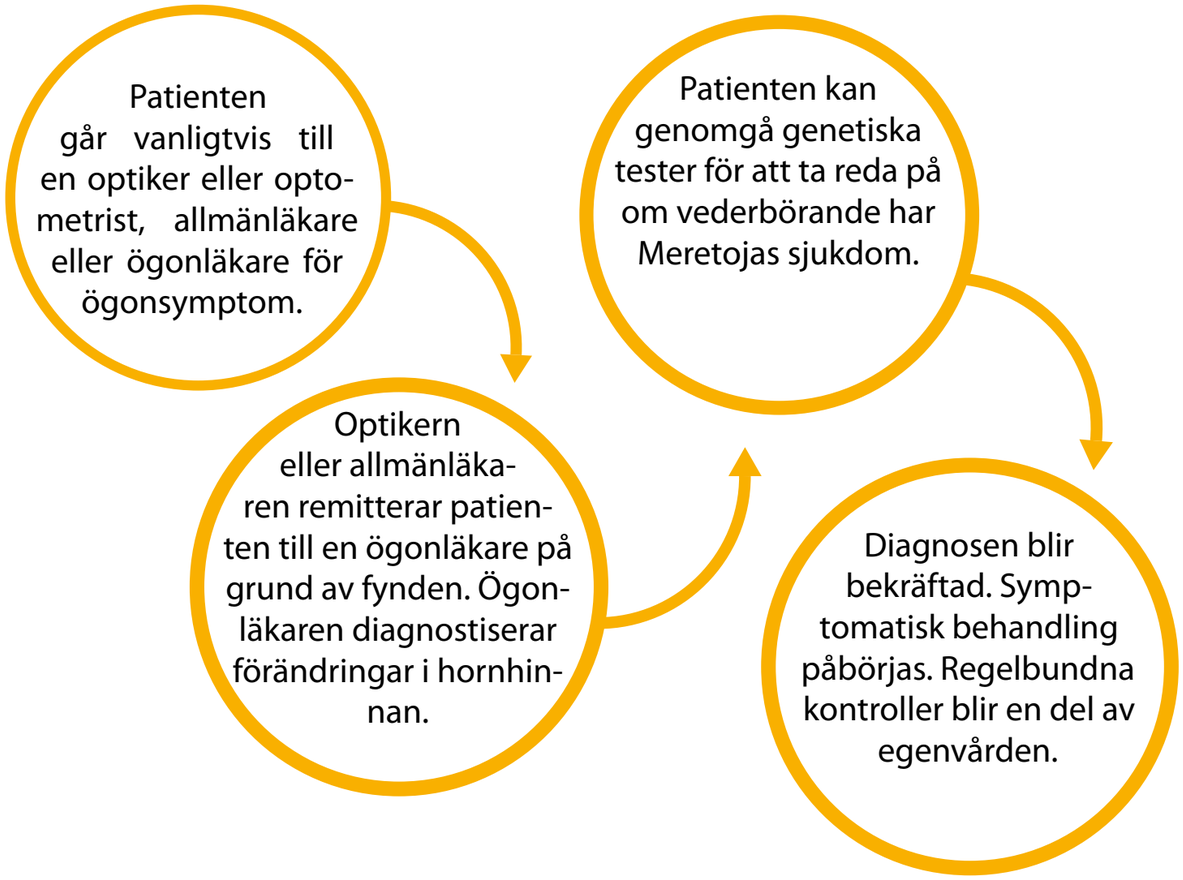

■ Lagen förbjuder en optometrist eller optiker att självständigt förskriva glasögon till en person som har en diagnostiserad, eller misstänkt ögonsjukdom eller vars ögon har blivit opererade. Om optometristen eller optikern upptäcker något onormalt under undersökningen skickar han eller hon personen till en ögonläkare för tester. Ögonläkarens roll är att undersöka ögonhälsan och ställa en diagnos. Om en ögonsjukdom diagnostiseras kommer det i framtiden att vara upp till ögonläkaren att övervaka hälsan och förändringarna i ögat. I vissa fall kan dock en optiker få tillstånd av en ögonläkare att förskriva glasögon.

Regelbundna uppföljningsbesök som en del av egenvården

Övervakning spelar en viktig roll som stöd för egenvård. Symptomen på Meretojas sjukdom är progressiva och ökar med åldern. Personer med sjukdomen har också en ökad risk att drabbas av vissa ögonsjukdomar.

■ Regelbunden övervakning är till nytta för personer med Meretojas sjukdom. Om ögonsymptomen följs upp av en ögonläkare förbättras prognosen för bevarad syn, eftersom hornhinneförändringar och ögonsjukdomar kan behandlas i ett tidigt skede. Det är till exempel vanligt att utveckla symptomfritt glaukom, som utan behandling innebär en risk för synnedsättning eller till och med förlorad synförmåga. Uppföljande undersökningar hos en ögonläkare kan påvisa förändringar i ögats struktur redan innan symptomen börjar. I detta läge kan läkaren ge instruktioner för hemvård för att hjälpa till att bibehålla god syn och ögonhälsa. Vikten av övervakning ökar med stigande ålder och vid svåra former av sjukdomen där ögonsymptomen är allvarligare.

Vad behöver jag för att rengöra mina ögonlock?

- Handdukar
- Bomullspinnar
- Rengöringsservetter för ögonlock eller
- Bomullsservetter och produkter för rengöring av ögonlocken
- Rent vatten, t.ex. kokt vatten

Vård av ögonlocken

Risken för ögonlocksinflammation är typisk för Meretojas sjukdom, och därför bör ögonlocken rengöras regelbundet varje dag

Daglig rengöring av ögonlocken

1. Rengör alltid händerna noggrant innan du rör vid ögonområdet.
2. Fukta en handduk eller tvättlapp i rent vatten eller i produkt avsedd för att rengöra ögonlocken. Du kan också använda de färdiga bomullsrondellerna eller -dukarna för rengöring av ögonlocken.
3. Torka försiktigt av ögonlocken på ett öga i taget. Torka först av den övre kanten från det inre hörnet och utåt, upprepa sedan samma sak för den

nedre kanten. Bomullsrondellen ska placeras precis ovanför fransraden Du kan sedan blunda och torka av ögats ovansida igen.

4. Byt till en ny bomullsrondell vid det andra ögat. Om du har torkat av ögonlocken med en handduk, vänd på handduken och lägg den på en ren plats eller byt ut den mot en annan handduk. Torka inte båda ögonen med samma rondell eller handduk.

5. Badda ögonlocken 1–2 gånger i veckan med ett varmt bad.

Rengöring av inflammerade ögonlock

Blefarit, en inflammation i ögonlocken, känns igen på röda, irriterade ögonlock och krustor i ögonen. Ögonen kan kännas mer torra och ögonlocken kan klia. Rengöring av ögonlocken bör intensifieras under inflammation. Inflammationen är bilateral; om du bara ser inflammation i ett öga ska du omedelbart kontakta läkare.

1. Tvätta händerna noga med tvål och torka dem på en ren handduk eller pappershandduk.

2. Fukta en separat handduk med varmt, men inte skållhett vatten.

3. Badda ögonlocken med en varm handduk i 5–10 minuter 1–2 gånger om dagen.

4. Fukta bomullspinnen med vatten eller ett rengöringsmedel för ögonlocken

5. Använd en fuktad bomullspinne och gnugga hela ögonlocksområdet upp till ögonlockslinjen, med det övre ögonlocket uppifrån och ner mot ögonlockslinjen och det nedre ögonlocket nerifrån och upp mot ögonlockslinjen. Massagen hjälper till med de inflammerade och tilltäppta oljeproducerande körtlarnas dränering.

6. Rengör ögonlocken med en fuktig duk, bomullsrondell eller ögonlocksservetter avsedda för rengöring. Börja först på det övre ögonlocket, på sidan av näsan, och torka av hela ögonlocksområdet. Vik sedan duken över ett rent område och torka det nedre ögonlocket på samma sätt. Byt till en ny ren lapp eller handduk mellan ögonen.

7. Fortsätt tills inflammationen är borta. Intensiv behandling kan pågå i flera veckor.I milda fall kan självmedicineringen fortsätta längre, men vid svåra inflammatoriska tillstånd bör du kontakta läkare så snart som möjligt. Inflammation i ögonlocken kan kräva medicinsk behandling.

Vård av torra ögon

Torra ögon är en mycket vanlig åkomma som påverkar ögonen på många olika sätt. Ögonens uttorkning kan bland annat orsaka en obehaglig känsla av torrhet eller skräp,sveda, klåda, rinnande ögon och dimsyn. Oklara synsympton, ögonutmattning och varierande synskärpa kan också vara tecken på torra ögon.

När du ska välja rätt produkt för att behandla symptom på torra ögon är det en bra idé att ta reda på vad som orsakar torra ögon. Tårsystemet i ögat består av ett antal olika faktorer, och en störning i någon av dessa kan orsaka torra ögon. Torra ögon kan orsakas av överdriven avdunstning av tårvätska, otillräcklig utsöndring av tårvätska, dålig sammansättning av tårvätskan och otillräcklig fördelning av tårvätskan på ögats yta. Ofta är torra ögon också en kombination av de nämnda faktorerna. **Det är en god idé att identifiera orsakerna till torra ögon tillsammans med din ögonläkare eller optiker, så att den behandling du väljer är anpassad till de bakomliggande orsakerna till dina symptom.**

Behandlingar av symptom på torra ögon

Det finns många olika behandlingsalternativ för symptom på torra ögon. Vissa av alternativen är lämpliga för egenvård i hemmet och vissa av behandlingarna måste utföras av en professionell

- Olika typer av fuktande ögondroppar
- Hygien för ögonlocken
- Termisk dekompression av ögonlocken
- Rätt kost och kosttillskott
- Skyddsglasögon för att förhindra avdunstning av tårvätskan
- Värmeglasögon
- Tårproppar
- Specialkontaktlinser för torra ögon

Produkter för torra ögon

Den vanligaste och första behandlingen av symptom på torra ögon är artificiella tårar eller återfuktande ögondroppar. Användning av återfuktande tvålar lindrar ofta symptomen, men de tar inte itu med orsakerna till torra ögon. Förutom ögondroppar finns det även andra produkter på marknaden, t.ex. värmeglasögon, luftfuktare och skyddsglasögon.

Återfuktande ögondroppar dosering och användning

Vid applicering av ögondroppar är hygien av yttersta vikt. Tvätta händerna noggrant med tvål och torka dem väl innan du applicerar ögondroppar. Var försiktig med produkter som appliceras i ögat och se till att flaskans eller pipettens mynning inte kommer i kontakt med något, inklusive ögat eller händerna. Den återfuktande ögondroppen appliceras i ögat genom att öppna det nedre ögonlocket med ena handen och droppa droppen i den nedre ögonlocksfickan. Ögats yta kan bara hålla en begränsad mängd vätska åt gången, så det räcker med en droppe i varje öga. Beroende på produkten och dina behov kan du droppa de fuktgivande dropparna i ögat upp till 4–6 gånger om dagen eller mer. Du bör dock kontrollera detta med produktinformationen, din läkare eller apotekspersonal.

Ibland kan det vara svårt att dosera ögondroppar och droppa dem i ögonen, och då kan ett spraybart smörjmedel vara ett bra val. Det sprutas på ytan av det slutna ögat, så att lämplig mängd vätska kan tränga in i ögat. En ytterligare fördel med ögondroppar i sprayform är deras återfuktande effekt på ögonlocken.

Fri från konserveringsmedel

På grund av de symptom som är typiska för Meretojas sjukdom bör ögondroppar som används för att behandla torra ögon vara fria från konserveringsmedel, eftersom konserveringsmedel kan utsätta ögonen för sensibilisering vid fortsatt användning. I värsta fall kan konserveringsmedel orsaka allergiska reaktioner. Konserveringsmedel kan också torka ut ögonen, så att användning av ögondroppar som återfuktar ögonen kanske inte har önskad effekt. Om du också använder medicinska ögondroppar, t.ex. för glaukom, är det särskilt viktigt att vätdropparna är fria från konserveringsmedel.

Sammansättning

Återfuktande ögondroppar finns i olika sammansättningar. I allmänhet är mer flytande droppar bra för användning dagtid, eftersom de inte gör synen suddig. Fuktighetsgel ger å andra sidan en mer långvarig lindring eftersom de avdunstar långsammare från ögats yta. Tjockare och geléliknande droppar kan dock tillfälligt göra synen suddig efter applicering, vilket bör beaktas vid användning. Tjockare droppar och krämer är särskilt lämpliga för nattbruk.

Aktiv substans

Det finns många återfuktande ögondroppar på marknaden och en mängd olika aktiva ingredienser. Lämpade preparat är hypromellos-, carbomer-, carmellos -och povidonidroppar. Olika ämnen påverkar olika lager av tårvätskan. Du bör prata med en expert för att hitta den rätta produkter för dig.

Aktiv substans	Exempel-	Effekt av beredningar
Hypromellos	Hyprosan ögondroppar Artelac ögondroppar	Påverkar tårvätskans vattenskikt, Återfuktar och smörjer ögat, lindrar ögonirritation
Karbomer	Oftagel Viscotears gel Thealoz gel BioDrop MD plus	Påverkar tårvätskans muslinskikt, bildar en skyddande film på ögats yta och bildar en smörjande film som fördröjer avdunstningen av tårvätskan
Karmellos	Celluvisc ögondroppar	Påverkar tårvätskans vattenskikt, som bildar ett fuktbevarande skikt på ögats yta
Povidoni	Oculac ögondroppar	Påverkar tårvätskans vattenskikt, förhindrar avdunstning av fukt från ytan och bindhinnan vid torra ögon
White Vaseline Vitamin A Eye Cream	A-vitamiini silmävoide (Bevita Eye A, VitA-POS	Verkar på lipidskiktet i tårvätskan och bildar en skyddande film på ögats yta

Checklista för återfuktande ögondroppar

Artificiella tårar ska vara fria från konserveringsmedel.

Var noga med att använda återfuktande ögondroppar tillräckligt ofta, känslan av torrhet är kanske inte märkbar på grund av den minskade känsligheten i ögat.

De geléliknande fuktgivande dropparna stannar kvar på ögats yta under en längre tid.

Be en expert om hjälp med att hitta rätt vätmedel och prova olika alternativ.

Tips för att förebygga torra ögon

- **Kom ihåg att blinka med jämna mellanrum.**
- **Ta flera pauser när du arbetar med datorn eller annat arbete som belastar närseendet. Titta ut i fjärran ungefär var 15-30:e minut.**
- **Använd återfuktande ögondroppar regelbundet för att förebygga torra ögon.**
- **Kom ihåg att dricka tillräckligt med vatten och ha mångsidiga matvanor.**
- **Havtornsoljekapslar finns på marknaden som en del av en varierad kost. Havtornsoljan har i vissa studier visat sig hjälpa mot symptomen på torra ögon, bland annat genom att minska rodnad och klåda.**

Ögonkräm med A-vitamin

Personer med svåra symptom av torrra ögon kan också ha nytta av att använda en ögonkräm med A-vitamin utan konserveringsmedel.

Syftet med krämen är att ge långvarig lindring av symptom på torra ögon, återställa det normala fysiologiska tillståndet för tårfilmen och skydda ytan av ögat.

Applicera salvan på innerytan av det nedre ögonlocket i ca 1 cm över natten.

Applicera alltid ögondroppar eller andra preparat först och sedan salvan därefter.

Blephasteam värmeglasögon

Patenterade värmeglasögon finns tillgängliga på marknaden för behandling av de körtlar i ögonlocken som producerar tårvätska.

Den fukt och värme värmeglasögonen frigör hjälper till att lösa upp blockeringar som bildas av körtelsekret, vilket kan även förbättra produktionen på tårvätska då även tårproduktionen förbättras

Speciella kontaktlinser

Symptomen på torra ögon kan också lindras med specialglasögon. Hårda sklerala kontaktlinser sätts in i ögat med en saltlösning utan konserveringsmedel.

Saltlösningen stannar mellan kontaktlinsen och ögats yta och bildar ett vätskeskikt.

Linsen skyddar ögat och vätskan håller ögat fuktigt. Sclerala kontaktlinser kan också användas för att skydda ögat när hornhinnan håller på att degenerera. Med hårda kontaktlinser kan det vara möjligt att uppnå bättre synskärpa än med glasögon.

I vissa optikerbutiker och på specialiserade sjukhus kan man få specialglasögon.

Om du har en diagnostiserad ögonsjukdom, t.ex. hornhinnedegeneration, bör du först diskutera med din ögonläkare om du ska använda specialglasögon och om de är lämpliga.

Kost och kosttillskott

A-vitamin och antioxidanterna betakaroten har visat sig vara viktiga för ögonhälsan.

Dessutom har produkter med havtornsolja visat sig ha positiva effekter vid behandling av torra ögon. Det är också bra att komma ihåg att äta en hälsosam, varierad kost och dricka tillräckligt med vatten.

Att skydda ögonen från yttre irritation

Skyddsglasögon

Olika yttre stimuli, t.ex. vind eller skräp, kan göra att ögonen känns ännu torrare än tidigare. Torrhet kan dock förebyggas och behandlas med hudnära skyddsglasögon eller solglasögon. Det bästa skyddet mot vind är att bära glasögon som ligger så tätt som möjligt mot ansiktshuden. De ovannämnda glasögonen eller solglasögonen förhindrar att tårar avdunstar från ögats yta, även under normala väderförhållanden.

Du bör fråga optikern om alternativ, då denne kan hjälpa dig att hitta rätt produkter för rätt ändamål.

Varmluftsfuktare

Ofta är inomhusluften torr, vilket irriterar slemhinnorna och därmed torkar ögats yta.

Den torra inomhusluften är särskilt utpräglad på vintern, när luftfuktigheten minskar på grund av kylan. Torr rumsluft kan förbättras med en luftfuktare. Allergi-, hud- och astmaförbundet rekommenderar att du använder en varmluftsfuktare, som förhindrar att

mikrober förökar sig och förbättrar inomhusluftens kvalitet.

Att öka pauser och blinkning i när- och datorarbete

Arbete på nära avstånd under långa perioder, t.ex. vid en dator elle r surfplatta, ökar symptomen på torra ögon. Pauserna bör vara täta, särskilt när man arbetar med datorn, ungefär var 15–30 minut. Under pausen bör blicken riktas så mycket som möjligt långbort, t.ex. genom ett fönster, så att ögonen får en paus från närbilder. När man arbetar på nära håll är det lätt att glömma bort att blinka, vilket förhindrar att tårvätskan sprids till ögats yta.

Så kom ihåg att blinka med jämna mellanrum medan du arbetar. Var också uppmärksam på skärmens placering vid bildskärmsarbete. När blicken är riktad uppåt minskar den reflexmässiga blinkningen ytterligare. Rikta därför skärmen nedåt från betraktningslinjen, så att skärmens överkant hamnar under ögonen.

Rutiner för ögonvård

- Tvätta och torka händerna noggrant
- Rengör ögonlocken enligt instruktionerna
- Doppa ögonlocken i ett varmt bad
- Efter rengöring och doppandet är det dags för ögondroppar*
- Applicera slutligen ögonkräm*

*Doseringsschemat för ögondroppar och olika ögonläkemedel kan skilja sig från ovanstående. För vissa produkter måste du vänta en viss tid innan du kan dosera nästa produkt. Kontrollera alltid på produktens etikett hur produkten ska användas, doseringsschema och eventuell karenstid.

Skydd mot bländning

Förändringar i hornhinnan och torra ögon gör ögats yta ojämn, vilket förändrar hur ljuset kommer in i ögat och orsakar bländningskänslighet. Vissa ögonsjukdomar, t.ex. grå starr, orsakar också bländning på grund av förändringar i ögats struktur. Dessa förändringar kan orsaka bländning även i normalt dagsljus.

Bländning kan förebyggas med solglasögon som kommer så nära ansiktet som möjligt, och som dessutom har tjockare skalmar för att hindra ljus från att komma in i ögonen från olika håll. Solglasögon med hög skyddsfaktor har 100 % UV-skydd. Att solglasögonen är mörka säger i sig inget om solglasögonens UV-skydd, men mörka linser i solglasögon hjälper till att minska bländningen.

Tips för dig som köper solglasögon

- Prova olika modeller, välsittande solglasögon ger det bästa skyddet och är bekvämast att ha på ansiktet.
- Se till att solglasögonen har 100 % UV-skydd och är CE-märkta.
- Linser med stor yta och mörkare linser ger det bästa bländskyddet.
- Olika linsfärger ger inte i sig olika bländskydd, men de kan förbättra synen på andra sätt. En brun linsfärg förstärker till exempel kontraster och ljusar upp färger.
- Om du tillbringar mycket tid på vattnet eller kör bil kan polariserande linser vara bäst för dig. Polarisation minskar reflektioner från horisontella ytor som vatten eller våta vägbanor. Detta innebär att bländningen reduceras avsevärt.

En subtil nyans kan också läggas till glasögon för att minska bländning inomhus. Det är också möjligt att bära linser som mörknar i solen. Men det är också en bra idé att ha separata solglasögon vid sidan av glasögonen.

Kirurgisk vård

Hos personer med Meretojas sjukdom är det typiska symptomet hängande ögonlock som orsakas av slapp hud och nervförändringar. Hängande ögonlock är ofta en kosmetisk belastning, men de kan också orsaka funktionella problem. Förändringar i hornhinnans struktur är också en del av sjukdomsbilden, vilket orsakar suddig syn och torra ögon.

Ögonlocksvård

Hängande ögonlock kan försämra synen och orsaka synfältsdefekter. Å andra sidan kan hängande nedre ögonlock och utåtriktad blick leda till torra ögon.

Dagkirurgi används ofta för att korrigera dessa synproblem. Överflödig hud kan avlägsnas genom operation av övre ögonlocket och hängande hud som orsakas av hissmuskeln kan korrigeras genom förkortning eller åtstramning av den. Hängande och utåtvänt nedre ögonlock kan korrigeras genom operation.

Horhinnekirurgi

I fall där retikulär degeneration av hornhinnan och återkommande hornhinneerosioner orsakar grumling av hornhinnan och därmed synnedsättning, kan en operation för klarare hornhinna utföras.

Det grumliga ytskiktet på hornhinnan kan avlägsnas genom fototerapeutisk keratektomi, eller PTK, med hjälp av laser. Denna behandlingsform gör hornhinnan ljusare och kan förbättra synskärpan.

Om hornhinnan är grumlig och synskärpan försämras avsevärt kan det krävas en hornhinnetransplantation. Denna behandling är en sista utväg när andra behandlingar inte fungerar. En hornhinnetransplantation kan göra hornhinnan klarare och förbättra synen, men hornhinnedegeneration kan lätt återkomma med en ny transplantation och transplantationen kan behöva upprepas.

Tårpluggar för behandling av torra ögon.

Vid svår torr ögonsjukdom kan en behandling vara tårproppar. Dessa sätts in i tårkanalerna under ett poliklinisk ingrepp så att tårvätskans rinnande ut ur ögat från ytan till tårkanalerna är blockerad. Tårpluggar finns i tillfälliga och permanenta versioner. Tillfälliga tårproppar är vanligtvis gjorda av kollagen och smälter bort av sig själva efter cirka 2–3 månader.

Om tårproppar visar sig vara användbara kan permanenta silikonproppar sättas in i tårkanalerna. Även permanenta tårproppar kan avlägsnas vid behov. Du kan fråga din ögonläkare om mer information om tårproppar.

Slutord

Förutom de egenvårdsmetoder som beskrivs i guiden bör du alltid följa de behandlingsinstruktioner som din ögonläkare ger. När nya symtom uppträder bör du först kontakta den egna läkaren eller ögonläkare för att identifiera symtomen och deras orsaker och påbörja rätt behandling för att lindra dem. Med den egna läkaren kan du också diskutera behovet av icke-självterapeutiska metoder och upprätta en behandlingsplan.

Mer information om Meretojas sjukdom och dess symptom finns på Finlands Amyloidosförenings webbplats, där även andra guider och annat material som rör sjukdomen publiceras

Metropolia

SAMY
Suomen Amyloidoosiyhdistys ry

Arbetsgruppen för Ögonvårdsguiden:
Hanna Aaltonen, Janika Brandes, Julia Kylkilahti, Merja Heinonen, Elisa Tervonen, Jukka Nuutila
Layout: J&L GrfDesign, Jukka Nuutila

KYMIN OSAKEYHTIÖN 100-VUOTISSÄÄTIÖ 1872 1972